EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2013 06 04
COM(2013) 332 final

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Septintoji metinė 2012 m. Bendrijos paramos, teikiamos pagal 2006 m. vasario 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 389/2006, nustatantį finansinės paramos priemonę Kipro turkų bendruomenės ekonominei plėtrai skatinti, ataskaita

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Septintoji metinė 2012 m. Bendrijos paramos, teikiamos pagal 2006 m. vasario 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 389/2006, nustatantį finansinės paramos priemonę Kipro turkų bendruomenės ekonominei plėtrai skatinti, ataskaita

1. ĮVADAS

Tarybos reglamentas (EB) Nr. 389/2006[1] (toliau – Pagalbos reglamentas) – paramos Kipro turkų bendruomenei pagrindas, pagal kurį būtina kasmet teikti ataskaitas Tarybai ir Europos Parlamentui. Ši ataskaita apima 2012 metus.

2. PAGALBOS PROGRAMAVIMAS

Nuo 2006 m. iki 2012 m. pabaigos veiklai pagal Pagalbos reglamentą buvo numatyta skirti 311 mln. EUR. Rengiant 2012 m. programą (28 mln. EUR) remtasi konsultacijomis su suinteresuotaisiais subjektais, visų pirma per sektorinio lygmens praktinius seminarus, ir išorės vertinimais, taip pat atsižvelgta į Europos Audito Rūmų (EAR) specialiąją ataskaitą Nr. 6 dėl Kipro turkų bendruomenei teikiamos Europos Sąjungos paramos[2]. 2012 m. pagal du Komisijos sprendimus suteikta galimybė naudoti asignavimą[3].

3. ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS

Programa įgyvendinama tose Kipro Respublikos vietovėse, kurių vyriausybė faktiškai nekontroliuoja ir kuriose *acquis communautaire* taikymas pagal Stojimo sutarties 10 protokolą laikinai sustabdytas. Pagalba įgyvendinama daugiausia centralizuoto Europos Komisijos valdymo būdu. Kai kurie projektai valdomi kartu su Jungtinių Tautų vystymo programa (JTVP).

Komisija veikia išskirtinėmis politinėmis, teisinėmis ir diplomatinėmis sąlygomis. Kad programa būtų įgyvendinama laikantis patikimo finansų valdymo principų, reikalingos *ad hoc* priemonės. ES finansuojamoms pagalbos programoms įgyvendinti su paramą gaunančios šalies vyriausybe paprastai sudaromi susitarimai, kuriais nustatoma paramos vystymuisi teisinė sistema. Tokių susitarimų dėl paramos Kipro turkų bendruomenei sudaryti negalima, tad Komisija turi remtis taisyklėmis ir sąlygomis, kurios, jos nuomone, taikomos toje teritorijoje, todėl atsiranda tam tikra rizika. Šios rizikos valdymas ir mažinimas – viena iš Komisijos atsakomybės sričių. Tarp priimtų priemonių – aktyvus stebėjimas ir paramos gavėjų rėmimas, mokėjimo sąlygų patikslinimas ir platesnis naudojimasis bankų garantijomis.

Tam, kad ši programa būtų sėkminga ir visų pirma tvari ilguoju laikotarpiu, Kipro turkų bendruomenė turi nustatyti tinkamus prioritetus ir skirti pakankamų išteklių. Ji taip pat turi užtikrinti, kad ES finansuojamas turtas liktų viešųjų subjektų rankose. Su Kipro turkų suinteresuotaisiais subjektais konsultuojamasi dėl jų būsimų finansavimo poreikių, Kipro turkų ekspertai dalyvauja vertinant konkursus ir atlieka svarbų vaidmenį projektų valdymo komitetuose. Tam, kad programa būtų visapusiškai

---

1 OL L 65, 2006 3 7, p. 5.

2 http://eca.europa.eu/portal/page/portal/pressroom/Presspacks/Previouspresspacks/2012/PresspackSR62012.

3 Komisijos sprendimai C(2012) 4628 ir C(2012) 8361.

efektyvi ir kad būtų pasiektas galutinis tikslas – Kipro susivienijimas, Kipro turkų ir Kipro graikų bendruomenės privalo toliau bendradarbiauti.

Programos grupė naudojasi šiaurinėje Nikosijos dalyje įsteigto ES programos rėmimo biuro paslaugomis. Komisijos atstovybė Kipre taip pat rengia susitikimus ir seminarus, bendrauja su Kipro visuomene programos klausimais – tai įprasta atstovybės veikla.

Dėl apibūdintų konkrečių aplinkybių sunku sudaryti sektorių vystymo programas. Taigi teikiama didelė parama dotacijomis, visų pirma nevyriausybinio sektoriaus subjektams. Valdyti šias schemas sudėtinga dėl programos grupės išteklių poreikių, o personalo padėtis šioje grupėje sutrikusi – dėl trumpų sutarčių vyksta didelė darbuotojų kaita.

Išlieka vidutinio ir ilgalaikio planavimo problemos, nes šiuo metu nustatytas finansavimas iš ES biudžeto maržų. Taigi biudžeto negalima nuspėti ir metiniai asignavimai nėra užtikrinti. Minėtoje ataskaitoje EAR nustatė, kad dėl šio netikrumo sunkiau valdyti programą ir jis turi neigiamos įtakos jos veiksmingumui ir tvarumui.

4. ĮGYVENDINIMAS ATASKAITINIU LAIKOTARPIU

4.1. Bendra apžvalga

EAR padarė išvadą, kad, nepaisydama sudėtingų politinių aplinkybių ir trumpo laikotarpio, Komisija parengė reglamento tikslais grindžiamą programą, tinkamai nustatė su visais reglamento tikslais susijusius sektorių prioritetus ir nustatė iš esmės tinkamus įgyvendinimo metodus ir rizikos mažinimo priemones. EAR taip pat nurodė ne vieną programos valdymo trūkumą ir pažymėjo, kad dėl ribotų administracinių gebėjimų, per vėlai priimamų atitinkamų teisinių tekstų ir netikrumo dėl būsimo Kipro turkų bendruomenės teikiamo finansavimo dažnai kyla abejonių dėl projektų tvarumo. Komisija sutiko su EAR rekomendacijomis su tam tikromis išlygomis. Liepos mėn. Taryba priėmė išvadas dėl EAR ataskaitos[4]. Gruodžio mėn. Europos Parlamento Biudžeto kontrolės komitetas priėmė ataskaitą[5].

Su dideliu 2006 m. finansiniu asignavimu susijusi programos dalis apėmė stambias tiekimo ir statybos sutartis vandens / nuotekų, kietųjų atliekų, gamtos apsaugos, energetikos ir telekomunikacijų srityse, taip pat esmines techninės pagalbos programas bei apie 1000 dotacijų sutarčių pagal įvairias schemas, skirtas NVO, MVĮ, ūkininkams, kaimo bendruomenėms, mokykloms ir studentams. Iki 2012 m. pabaigos dauguma jų buvo baigta. Taigi 2012 m. itin išryškėjo programos rezultatai ir Kipro turkų bendruomenė gavo realios naudos. Toliau buvo skiriamas dėmesys abiejų bendruomenių veiklai ir pasitikėjimo stiprinimui, visų pirma su JTVP pagal bendrojo valdymo principą nuolatos ir intensyviau teikiant paramą Dingusių asmenų reikalų komitetui ir abiejų bendruomenių Kultūros paveldo techniniam komitetui. Be kita ko, buvo rengiamasi visapusiškai taikyti ir įgyvendinti *acquis* išsprendus Kipro problemą, o Kipro turkų bendruomenė buvo informuojama apie Europos Sąjungos politinę ir teisinę tvarką. 2012 m. pradėtos keturios naujos dotacijų schemos, kuriomis buvo siekiama paremti kaimo įmones, MVĮ, mokyklas, studentus ir mokytojus.

2012 m. baigta vykdyti daug sutarčių (190), visų pirma dotacijų sutarčių – metų pabaigoje buvo nebaigtos vykdyti 402 sutartys. Šis skaičius padidės, kai visiškai

[4] 12526/12.

[5] PE497.895v03-00.

įsibėgėjs 2011 ir 2012 m. programos. Praėjusiais metais, pamažu baigiant 2006 m. pradėtą veiklą, buvo tinkama proga pradėti esminį vertinimą.

2011 m. kilusi problema dėl bankų garantijų statuso liko neišspręsta. Kaip pranešta pernai, vietos rangovas, užuot vadovavęsis sutartyje numatytomis ginčų sprendimo procedūromis, pareiškė ieškinį vietos „teisme“, todėl buvo priimti draudimai, dėl kurių nebuvo galima reikalauti, kad vietos bankai įvykdytų garantijas. Siekdama apsaugoti ES finansinius interesus, kol šis klausimas nebus tinkamai išspręstas, Komisija nepasirašys panašių sutarčių su Kipro turkų bendruomenės paramos gavėjais ir rangovais. Dėl su ginčų sprendimo jurisdikcija susijusių klausimų vietos rangovai aštuonis mėnesius boikotavo JTVP sutartis, turinčias įtakos ES finansuojamiems kultūros paveldo projektams.

Be to, toliau rūpesčių kelia investicijų tvarumas. Paramos gavėjai ne visada būdavo tinkamai pasirengę projektų perdavimui, nors ES ir teikė nemažą paramą. Kipro turkų bendruomenei buvo sunku rasti išteklių naujai infrastruktūrai eksploatuoti ir prižiūrėti, nors galiausiai ir sudarytos sutartys dėl neseniai pastatytų nuotekų valymo įrenginių valdymo.

4.2. Pažanga pagal tikslus

Bendrasis šios pagalbos programos tikslas – palengvinti Kipro susivienijimą skatinant Kipro turkų bendruomenės ekonominį vystymąsi, visų pirma ekonominę salos integraciją, abiejų bendruomenių tarpusavio ryšių bei ryšių su ES gerinimą ir pasirengimą taikyti *acquis*. Gerokai pasistūmėta siekiant gerų rezultatų tam tikrose srityse, visų pirma vandens, nuotekų ir aplinkos.

4.2.1. 1 tikslas. Infrastruktūros vystymas ir restruktūrizavimas

Naujus Morfu (Giuzeljurto) *nuotekų valymo* įrenginius sausio mėn. perėmė paramos gavėjas. Įrenginių valdymas perduotas vietos paramos gavėjo pasamdytai eksploatavimo bendrovei. Kai vietos paramos gavėjas prie 2011 m. perduoto kanalizacijos tinklo prijungs visus reikiamus pastatus, regione, kuriame gyvena apie 10 700 žmonių, pirmą kartą bus užtikrintas nuotekų surinkimas ir valymas.

Metų pabaigoje buvo atliekami naujų *nuotekų valymo* įrenginių užsakymo Famagustoje darbai; valymo procesas vyko tinkamai ir ištakiai buvo švarūs. Buvo tęsiami su kanalizacijos ir geriamojo vandens tinklais (iš viso 95 km) susiję darbai, tačiau dėl netinkamų vamzdžių jungčių įsiskverbė sūraus vandens, todėl atsirado valymo įrenginių korozijos problemų ir būta vėlavimų. Įrenginiais naudosis apie 30 000 žmonių.

2012 m. buvo tęsiami abiem bendruomenėms skirtų naujų *nuotekų valymo* įrenginių Mia Milijoje (Chaspolate) statybos darbai, kuriuos bendrai finansavo ES ir Nikosijos nuotekų taryba ir kuriuos vykdė JTVP. Lapkričio mėn. pradėtas nuotekų valymas, galingumas palaipsniui didinamas. Darbų užbaigimas ir perėmimas numatyti 2013 m. pirmą pusmetį. Įrenginiais naudosis apie 270 000 žmonių.

Gruodžio mėn. baigiamuoju praktiniu seminaru baigta gebėjimų stiprinimo programa vandens / nuotekų srityje. Tarp projekto rezultatų – parengti su ES *acquis* suderinti teisiniai tekstai, padidintas informuotumas, turto valdymo planavimas ir mokymai analizės metodų srityje.

Aplinkos apsaugos srityje dėl nebaigtų informavimo ir valdymo centrų keturiose specialiose aplinkos apsaugos teritorijose pažangos padaryti nepavyko. 2011 m. nutraukus sutartį, Kipro turkų rangovas pareiškė ieškinį vietos „teisme“, kad

Komisija negalėtų reikalauti, kad vietos bankas įvykdytų garantijas. Kipro turkų bendruomenės inicijuoti projektai, pvz., kelio praplėtimo projektas Karpazo pusiasalyje arba plataus masto gavybos projektas Kirenijos kalnagūbryje kelia susirūpinimą – abejojama, ar Kipro turkų bendruomenė įgyvendina savo pačios specialioms aplinkos apsaugos teritorijoms skirtus valdymo planus, kurie buvo parengti padedant ES.

Kalbant apie *kietąsias atliekas*, kovo mėn. perduotas naujas sąvartynas Kutsoventyje (Giungiore), atliekų perkrovimo stotis Famagustoje ir susijusi atliekų tvarkymo įranga. Sąvartyno valdymas perduotas paramos gavėjo pasamdytai eksploatavimo bendrovei. Po išvalymo ir uždarymo spalio mėn. perduotas Kato Dikomo (Ašahi Dikmeno) sąvartynas. Gruodžio mėn. baigtas kietųjų atliekų tvarkymo pajėgumų stiprinimo projektas.

Energetikos sektoriuje pagrindinė veikla buvo nuo 2011 m. lapkričio mėn. visapusiškai eksploatuojamos 1,27 MW saulės elektrinės integravimas su nuotolinio stebėjimo kontrolės sistema. Vis dėlto paramos gavėjas dar nepaskyrė specialių darbuotojų, kad būtų galima veiksmingai ir tvariai naudoti dalį pateiktos įrangos, pvz., trūksta klientų aptarnavimo telefonu centro darbuotojų.

Įrengta visa vadinamojo naujos kartos tinklo *telekomunikacijų* įranga. Tačiau bandomuoju etapu prireikė toliau stiprinti operatoriaus gebėjimus ir vis dar liko neišspręstos kelios tiekėjo ir paramos gavėjo problemos. 2011 m. gruodžio mėn. priimti teisiniai tekstai, kuriuose išsamiai išdėstytos elektroninių ryšių sektoriaus liberalizavimo sąlygos, tačiau vis dar neužtikrintos sąlygos, būtinos siekiant atskirti paslaugų teikimą nuo tinklo eksploatavimo.

Jau baigtos vykdyti beveik visos sutartys pagal *eismo saugos* projektą. 2012 m. trečią ketvirtį baigtas paskutinis „juodųjų dėmių“ – vietų, kuriose įvyksta itin daug eismo įvykių, – šalinimo projekto elementas. Galimi tolesni veiksmai šiame sektoriuje priklausys nuo aiškaus paramos gavėjo politinio sprendimo.

4.2.2. 2 tikslas. Socialinio ir ekonominio vystymosi skatinimas

Pagalba buvo teikiama ūkininkams, veterinarams ir *kaimo plėtros* sričių suinteresuotiesiems subjektams gyvulininkystės, ligų likvidavimo, augalų sveikatos, pasėlių įvairinimo, ekologinio ūkininkavimo ir dotacijų įgyvendinimo paramos reikmėms. Gyvulininkystės projekto grupė ir techninės pagalbos grupė, kuriai buvo pavesta remti kaimo plėtros strategiją, baigė veiklą. Įgyvendintas bandomasis išvalytų nuotekų naudojimo žemės ūkio reikmėms projektas, taip pat inicijuotas bandomasis galvijų, avių ir ožkų ligų epidemiologinės priežiūros projektas, siekiant pasirengti platesnio masto intervencijai likviduojant gyvūnų ligas.

Paskelbtas naujas 3,3 mln. EUR *kaimo plėtros* srities kvietimas teikti paraiškas dotacijoms gauti pagal schemą „Konkurencingumo didinimas ir įvairinimo bei tvarumo skatinimas“. Baigta dešimt 2009 m. schemos „Kaimo iniciatyvų skatinamas bendruomenės vystymasis“ dotacijų projektų, tačiau nemažai kitų projektų baigti vėluota visų pirma dėl infrastruktūros darbų, vykdytų pagal dotacijų sutartis.

Pagal projektą „Miesto ir vietos infrastruktūros modernizavimas“, kuris įgyvendintas su JTVP pagal bendrojo valdymo principą, 2012 m. pradžioje baigti siena apjuosto Nikosijos miesto šiaurinės dalies turgavietės atnaujinimo darbai ir birželio mėn. Komisijos narys Š. Füle atidarė šią turgavietę. Siekiant atgaivinti šią istorinę vietą, per JTVP skirta nedidelių dotacijų kultūrinės ir bendruomeninės veiklos reikmėms. Gruodžio mėn. paskelbtas antras kvietimas teikti paraiškas dotacijoms gauti, susijęs

su turgavietėmis Famagustoje ir Nikosijoje, taip pat su kaimais, kuriuose atlikti ES finansuoti atnaujinimo darbai.

Švietimo sektoriuje rugsėjo mėn. paskelbtas 700 000 EUR vertės kvietimas teikti paraiškas tema „Mokyklų iniciatyvos siekiant inovacijų ir pokyčių“. 2012 m. buvo toliau įgyvendinami projektai, finansuojami naudojant septynias iš 72 dotacijų, skirtų per ankstesnius kvietimus teikti paraiškas, ir metų pabaigoje penki iš šių projektų buvo beveik baigti.

2012 m. baigta techninės pagalbos programa, kuria buvo remiamas profesinis rengimas ir mokymas bei darbo rinka (VETLAM), taip pat atliktas tyrimas, siekiant įvertinti būsimus poreikius šiose srityse.

Siekiant paremti *MVĮ konkurencingumą* birželio mėn. pradėta 5 mln. EUR dotacijų schema, skirta MVĮ modernizavimui skatinti; be kita ko, buvo numatyta remti naujas įmones. Surengti mokymai apie ES dotacijų procedūras, kuriuose dalyvavo per 300 Kipro turkų įmonių. Taip pat buvo teikiama parama verslumo, informacinių ir ryšių technologijų, bendrovių teisės ir verslo valdymo srityse. Sukurtas projektų valdymo skyrius MVĮ ir kaimo plėtros sričių dotacijų gavėjams remti (žr. pirmiau). Pagal Nikosijos ir Famagustos centrinių turgaviečių iniciatyvas taikant naujus rinkodaros metodus pradėti populiarinti vietos produktai ir paslaugos. Buvo plėtojamos e-prekybos ir e-paslaugų strategijos, gruodžio mėn. surengtas praktinis seminaras dėl galimos būsimos ES paramos privačiojo sektoriaus vystymosi strategijai.

Ekonominė pažanga stebima pasitelkiant Pasaulio banko patikos fondą. Birželio mėn. pateikta atnaujinta ekonominės padėties ataskaita.

4.2.3. 3 tikslas. Sutaikinimo skatinimas, pasitikėjimo stiprinimo priemonės ir parama pilietinei visuomenei

Toliau buvo teikiama parama su JTVP pagal bendrojo valdymo principą valdomam *Dingusių asmenų reikalų komitetui*, taip pat pasirašytas naujas susitarimas dėl įnašo. 2012 m. JTVP su Tarptautiniu dingusių asmenų reikalų komitetu jo patalpose Bosnijoje ir Hercegovinoje pasirašė sutartį dėl DNR tyrimų. Tarp Dingusių asmenų reikalų komiteto darbų 2012 m. buvo šie: 92 vietose atlikti kasinėjimai, antropologinė laboratorija parengė 284 palaikus ir išsiuntė juos DNR tyrimams, 22 palaikai identifikuoti ir dar 22 išsiųsti šeimoms, kad šios juos palaidotų. Svarbu padidinti kitų paramos teikėjų įnašą.

Išplatinus brošiūrą mokyklose ir JT surengus vizitą į Kiprą pas asmenų, dingusių po konfliktų Kosove[6] ir Serbijoje, šeimos narius, padidintas informuotumas apie programą. Gruodžio mėn. Dingusių asmenų reikalų komitetas surengė gyvos muzikos koncertą, kuriame dalyvavo dingusių asmenų šeimos nariai.

2012 m. baigti 23 iš 27 likusių projektų, finansuotų pagal tris programos „*Veikli Kipro pilietinė visuomenė*“ dotacijų schemas. Gruodžio mėn. pradėtas pilietinės visuomenės paramos poveikio vertinimas.

Toliau buvo *saugomas kultūros paveldas* – balandžio mėn. su JTVP pasirašytas 2 mln. EUR vertės susitarimas dėl įnašo, siekiant vykdyti neatidėliotinus stabilizavimo darbus abiejų bendruomenių techninio komiteto atrinktose vietose, įskaitant Otelo bokštą Famagustoje. Dėl Kipro turkų bendruomenės rangovų

[6] Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244 bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

profsąjungos boikoto, surengto dėl ginčų sprendimo sąlygų, šis projektas vėlavo aštuonis mėnesius. 2013 m. pradžioje problema galiausiai išspręsta.

Baigtas buferinės zonos *išminavimo* projektas ir kovo mėn. su JTVP surengtas baigiamasis renginys, skirtas Tarptautinei išminavimo dienai (balandžio 4 d.) paminėti.

4.2.4. 4 tikslas. Kipro turkų bendruomenės priartinimas prie ES

Po penkių metinių stipendijų schemų 2012 m. atliktas vertinimas. 2012–2013 m. programa buvo bandomoji: atsižvelgta į kelis vertinime pateiktus pasiūlymus ir skirtos 28 stipendijos. Bus vykdomos ir kitos rekomendacijos, įskaitant rekomendaciją praplėsti schemą, kad ja galėtų naudotis ir akademinėse srityse nedirbantys specialistai, ir užsakyti dotacijų valdymo paslaugas iš šalies.

Informacinio punkto projektas toliau padėjo informuoti Kipro turkų bendruomenę – surengta renginių, paskelbta vaizdo klipų ir suteikta informacijos apie kvietimus teikti paraiškas dotacijoms gauti. Toliau veikė dažnai lankoma interneto svetainė, kurioje informacija pateikta dviem kalbomis, taip pat išleisti šeši nauji biuleteniai turkų k.

4.2.5. 5 tikslas. Kipro turkų bendruomenės rengimas priimti ir įgyvendinti acquis

Komisijos techninės pagalbos informacijos mainų programa (TAIEX) padeda Kipro turkų bendruomenei pasirengti įgyvendinti ES *acquis*, kai Kipro problema bus išspręsta. Pagal TAIEX padedama rengti *acquis* atitinkančius teisės aktų projektus. 2012 m. ES ekspertai atliko 415 veiksmus – be kita ko, surengė mokymus, praktinius seminarus ir pažintinius vizitus. 2012 m. pažanga priimant teisinių tekstų projektus, kuriais siekiama suderinimo su *acquis*, buvo itin lėta, nors priimti tekstai dėl aplinkos, gyvūnų apsaugos ir saugos diržų. Preliminari veikla vykdyta ir laisvo prekių judėjimo, intelektinės nuosavybės teisių ir profesinės kvalifikacijos tarpusavio pripažinimo srityse.

Toliau buvo remiama prekyba per žaliąją liniją (Reglamentas Nr. 866/2004). ES valstybių narių ekspertai vykdė reguliarius bulvių ir citrusinių vaisių gaminių fitosanitarinius tyrimus. Vietos medaus tyrimai parodė, kad laikytasi Komisijos sprendime 2007/330 (gyvūninių produktų judėjimas) nustatytų sąlygų, todėl atsirado galimybė prekiauti medumi pagal Žaliosios linijos reglamentą.

4.3. Finansinis vykdymas (sutartys ir mokėjimai)

4.3.1. Sutarčių sudarymas

2012 m. įsipareigojimų vertė (14,6 mln. EUR) buvo 85 proc. planuotos vertės. Tikslas nepasiektas, kadangi vėluota paskelbti kvietimus teikti paraiškas dotacijoms gauti.

4.3.2. Mokėjimai

2012 m. mokėjimų vertė buvo 25,2 mln. EUR – 69 proc. planuotos vertės. Deficitą beveik išskirtinai lėmė nepakankami mokėjimai už darbų ir tiekimo sutartis pagal 2006 m. programą. 40 proc. mokėjimas galutinai priėmus 10 mln. EUR vertės telekomo sistemą dėl bandymo problemų 2012 m. buvo neįvykdytas ir atidėtas.

4.4. Stebėsena

Kadangi Komisija veikia kaip perkančioji institucija, Komisijos darbuotojai vykdo įvairius priežiūros veiksmus – rengia patikras ir susitikimus vietoje ir organizuoja

iniciatyvinius komitetus, o projektų valdymo skyriai rengia ataskaitas. Be to, Įgyvendinimo priežiūros tarnyba kartu su visų projektų paramos gavėjais teikia išsamias apžvalgas. TAIEX veikla stebima pasitelkiant daugiau negu 20 projektų valdymo grupių, taip pat per kas pusmetį rengiamus posėdžius pagal stebėsenos mechanizmą. TAIEX logistika stebima pasitelkiant internetinę TAIEX valdymo sistemą.

Dėl dotacijų gavėjų menkų gebėjimų kyla įgyvendinimo sunkumų, pvz., susijusių su ES viešųjų pirkimų procedūromis naudojantis dotacijų lėšomis. Siekiant išspręsti šias problemas 2008 m. kaimo plėtros projektams remti įkurti projektų valdymo skyriai 2012 m. buvo išplėsti, kad apimtų ir MVĮ skiriamų dotacijų sektorių.

4.5. Auditas ir kontrolė

2010–2012 m. atlikta 96 dotacijų gavėjų finansų stebėsena ir 16 auditų. Problemos buvo šalinamos kiekvienu atveju individualiai. Tarp dotacijų sutarčių patikrinimų rezultatų būta pastabų dėl apskaitos, viešųjų pirkimų, kilmės taisyklių, biudžeto valdymo ir PVM. Taigi ateityje skelbiant kvietimus teikti paraiškas dotacijoms gauti bus rengiami išsamūs mokymai ir vykdoma dotacijų gavėjų priežiūra. Plėtros GD Vidaus audito skyrius atliko bendrojo valdymo auditą, kad įvertintų GD vidaus kontrolės sistemas. 2013 m. planuojama paskelbti ataskaitą.

Gavusi EAR rekomendacijas, Komisija patobulino programos įgyvendinimą. Dėl daugiametės finansinės programos ji taip pat pateikė pasiūlymų pagerinti tvarumą padidinant finansavimo nuspėjamumą.

4.6. Vertinimas

2012 m. atlikti keturi sektorių lygmens vertinimai bei poreikių vertinimai ir išnagrinėti šie aspektai: 1) stipendijos – patvirtinta, kad gavėjai jas vertina teigiamai, ir rekomenduojama schemą išplėsti; 2) vanduo / nuotekos – nustatytas aiškus prioritetų sąrašas; 3) profesinis mokymas / mokymasis visą gyvenimą – rekomenduojama imtis tolesnių veiksmų profesinio orientavimo ir įdarbinimo tarnyboms paremti; 4) kietosios atliekos – nustatyta, kad perdirbama ar kompostuojama nepakankamai atliekų, reikia uždaryti senus sąvartynus ir tinkamiau tvarkyti medicinines atliekas. Taip pat pradėtas bendras programos vertinimas, kuris turėtų būti baigtas 2013 m. Gruodžio mėn. sudarytos sutartys dėl vertinimų švietimo ir pilietinės visuomenės srityse.

4.7. Informavimas, viešumas ir matomumas

2012 m. įvykdyti 86 viešumo didinimo veiksmai – gerokai daugiau negu 2011 m.: be kita ko, informacinis punktas surengė su projektais susijusių renginių, taip pat vykdė informavimo ir tinklų kūrimo veiksmus. Istoriniame ES lėšomis renovuotame Bedestano pastate surengtas Europos dienai skirtas renginys, Dingusių asmenų reikalų komitetas surengė gyvos muzikos koncertą. Būta meno ir fotografijos parodų, su projektais ir jų perdavimu susijusių renginių, taip pat informavimo apie dotacijas sesijų. Išleista brošiūra apie pagrindinius pagalbos programos laimėjimus[7]. Komisijos atstovybė Kipre išplatino pranešimus spaudai apie Kipro turkų bendruomenei skirtą pagalbos programą.

[7] http://ec.europa.eu/cyprus/documents/2012/eu_assistance_to_tcc_brochure.pdf.

4.8. Konsultacijos su Kipro Respublikos vyriausybe

Rengti reguliarūs susitikimai su Kipro Respublikos vyriausybės atstovais, visų pirma tais atvejais, kai į salą vizito atvykdavo vyresnieji Komisijos pareigūnai. Komisija toliau tikisi vyriausybės bendradarbiavimo, kad būtų galima patvirtinti teises į nuosavybę, ir reguliariai susitinka su nuolatinės atstovybės Briuselyje atstovais.

5. IŠVADOS

2009 m. vietoje veiksmingai pradėta įgyvendinti programa 2012 m. jau davė apčiuopiamų rezultatų Kipro turkų bendruomenei – visų pirma dideli įnašai skirti nuotekų ir kietųjų atliekų tvarkymui. Tačiau prireiks daugiau pastangų siekiant pažangos kituose aplinkos sektoriuose, visų pirma aplinkos apsaugos, ypač kiek tai susiję su galimomis „Natura 2000“ vietovėmis. Svarbu įrodyti, kad ES gali teikti veiksmingą pagalbą ir siųsti teigimą žinią. Kipro turkų bendruomenė dabar turi imtis užtikrinti parengtų projektų tvarumą ir paspartinti pagalbos įgyvendinimą.

Dėl veiklos sąlygų šiaurinėje salos dalyje sunku daryti pažangą siekiant pagrindinio reglamento tikslo – *palengvinti Kipro susivienijimą skatinant ekonominį vystymąsi*.

Siekdama apsaugoti ES finansinius interesus Komisija nepasirašys sutarčių, pagal kurias reikalaujama bankų garantijų, kol nebus užtikrintas teisinis tikrumas.

2012 m. buvo lėčiau rengiamasi ateityje priimti ir įgyvendinti *acquis*. Kipro turkų bendruomenei reikia nemažai pagalbos, kad išsprendus Kipro problemą po susivienijimo daugelyje sričių ji įvykdytų *acquis* reikalavimus. Siekiant užtikrinti ES finansuojamų projektų tvarumą, reikia skubiai spręsti išteklių trūkumo, nepakankamų struktūrų ir neaiškių atsakomybės sričių problemas. Kipro turkų bendruomenė patikino Komisiją, kad ES finansuotas turtas nebus privatizuojamas.

Kai kurios programos dalys tapo pagrindiniais elementais, itin vertingais stiprinant pasitikėjimą arba siekiant priartinti Kipro turkų bendruomenę prie ES. Tarp šių elementų – parama Dingusių asmenų reikalų komitetui bei Kultūros paveldo komitetui ir stipendijų programa.

Daugelio 2006 m. programos projektų pabaiga yra esminis etapas ir 2012 m. vykdytas plataus masto vertinimas.

Dėl nuspėjamumo ir metinių asignavimų stokos sunku nustatyti vidutinio ir ilgojo laikotarpio planus. Sektoriams, kurie svarbūs siekiant užtikrinti, kad ateityje būtų laikomasi *acquis*, reikalinga daugiametė parama tam, kad įgyvendinimas būtų visiškai sėkmingas. 2012 m. ataskaitoje EAR nurodė, kad nesant daugiamečio programavimo kyla programos tvarumo problemų.